

Is het onderzoek van de patiënt een analytische handeling, het stellen van de diagnose vormt de synthese (De Lint). Hierbij komt opnieuw de ratio te pas, want de subjectieve en objectieve gegevens dienen kritisch verwerkt en met elkander in verband gebracht te worden. Daarbij zijn de gegevens, welke in de aanvankelijke gedachten-gang passen, van evenveel belang als die, welke hiermede niet in overeenstemming zijn te brengen. Wil toch het eindoordeel enige waarde hebben, dan dienen juist deze laatste feiten zorgvuldig overwogen en onder de loupe genomen te worden. Want het gebouw van de diagnose moet op redelijke pijlers steunen, wil het straks niet als een kaartenhuis ineens storten.

Alsdan kan de behandeling beginnen, hetzij een causale therapie, hetzij een symptomatische behandeling. Eerstgenoemde therapie is wel bij uitstek rationeel, daar zij rechtstreeks gericht is, hetzij op de causale genese (aetiologie), hetzij op de formele genese (pathogenese), hetzij op beide. Maar ook de symptomatische behandeling kan men een ratio niet ontzeggen, want al tast zij de oorzaak der ziekte niet aan, ze bestrijdt wel zeer hinderlijke of zelfs gevaarlijke symptomen van de patiënt. Hieruit volgt, dat de geneeskunst, of zij nu de zieke haard wegneemt of pijn bestrijdt, het ontbrekende vitamine toedient of benauwdheid tempert, bacteriën vernietigt of een prikkelhoest tot bedaren brengt, in elk geval met reden te werk gaat.

In de vierde plaats weet de medicus van tegenwoordig maar al te goed hoe zinvol en doelmatig de processen, welke zich in ons lichaam voltrekken, verlopen. De vraag of het leven causaal of finaal te verklaren valt, is voor de medische wetenschap niet irrelevant. Wil men de gezonde en zieke mens enigszins adaequaat benaderen, dan zal men niet alleen de causaal-analytische weg, maar ook de teleologisch-synthetische weg dienen te bewandelen; dan zal men niet alleen anatomisch, maar ook functioneel moeten denken. Een sprekend voorbeeld hiervan vormen de processen, welke plaats vinden in het vrouwelijk organisme tijdens graviditeit en puerperium. De veranderingen, die de baringswegen ondergaan, het zwellen der borsten, de zogsecretie, het zijn alle processen, welke eerst begrijpelijk worden, wanneer zij worden gezien finaal, in het licht der functie, die zich later bij de uitdrijving en voeding der vrucht zal ontplooiën.

Ook in de pathologie treffen wij talrijke voorbeelden hiervan aan. Bij het hongeren bijv. vindt zulk een afbraakproces plaats, dat eerst de minder belangrijke stoffen door het organisme worden aangetast (vetten en koolhydraten) en pas daarna de meest belangrijke worden